

Boje Azije
Pavle Kovač

Boje Azije

Pavle Kovač

Istočno od kraja

Kada se pred mojim očima našao azijski foto-ciklus Pavla Kovača, osjetio sam duboku uznemirenost. Fotografije pred sobom nisam posmatrao, već sam u njih - zurio, potpuno opčinjen. Kao čovjek čije se oko davno naviklo na dramatične i upečatljive vizuelne senzacije, znao sam da tu opčinjenost nije potakla Kovačeva virtuoзна tehne, da ona izvire odnekud iz dubine mog bića. A onda sam se sjetio davno pročitane kosmogonijske poeme Panute Bantanga i njenog stiha

samo su boje i snovi raspodijeljeni pravično i nezasluženo.

To je prisjećanje rastumačilo moju uznemirenost. Nudeći mom oku čudesnost boja, koje pri svakom narednom pogledu na drugačiji način oživljavaju bića i prostore na fotografijama, Kovač me je perfidno i podmuklo uveo u carstvo snova, na čemu sam mu beskrajno zahvalan.

Neko brzoplet će ustvrditi da u ovim fotografijama ima malo ili čak nimalo snovitog, jer Kovačev objektiv svaki put nemilosrdno ščepa stvarnost, ne dopuštajući joj da se skriva iza maglovitosti i optičkih distorzija. Taj je njegov realizam, međutim, samo privid i površinska atribucija. Snovitost ovog ciklusa čedo je uglova i odnosa među njima - ugla iz kog umjetnik posmatra svijet i njegova bića, ugla kojim se bića postavljaju u odnosu na svijet i ugla iz kog pristupa posmatrač.

Lavirint što ga grade ti uglovi nastanjuju intuicije i slutnje, njegovim hodnicima promiču snoviđenja koja će posmatraču biti zbunjujuće bliska i poznata i koja će ga izazivački poticati na zapitanost. Premda nikad nisam pohodio Aziju, pogotovo ne onu daleku, ove su fotografije u meni budile nekakav déjà vu, u početku uznemiravajući a kasnije sve ugodniji. A onda mi je sinulo - ta čovječanstvu su intuicije zajedničke ili su barem povezane zajedničkim izvorištem. I upravo stoga što su mu intuicije zajedničke, i iskustva su mu slična i međusobno se razumijevaju i dopunjavaju.

A pitanje iskustva ključ je za razumijevanje ovog Kovačevog ciklusa u kom umjetnik, ispod već spomenute virtuoznosti, otvara, više u prostoru intuicije nego filozofskog promišljanja, pitanje odnosa između iskustva umjetnika, iskustva bića koje nije samo objekat umjetničkog stvaranja već je i saučesnik u tom procesu i iskustva posmatrača koje, premda dolazi naknadno, takođe saučestvuje u stvaralačkom činu. Sraz ta tri iskustva osvjetljava staze kojima valja ići ka razumijevanju ontologije svijeta i načina na koji iskustvo svijeta učestvuje u zrenju njegove ontologije.

Za razliku od Okcidenta, na kom život postaje gradski, pa samim tim i državni fenomen, čak i kad je ruralan, i na kom život uzmiče pred mišljenjem, i to ne onim u kom treperi žiška iskonske filozofske začuđenosti, već onim utilitarnim, dakle hijerarhijskim, pa samim tim i dehumanizovanim, na Orijentu život još uvijek zna da, prije svega, mora biti življen. A da bi bio življen, potrebni su mu i snaga i blagost, i misao i san. Naravno, i boje, jer bez boja svijeta ni života u njemu - nema.

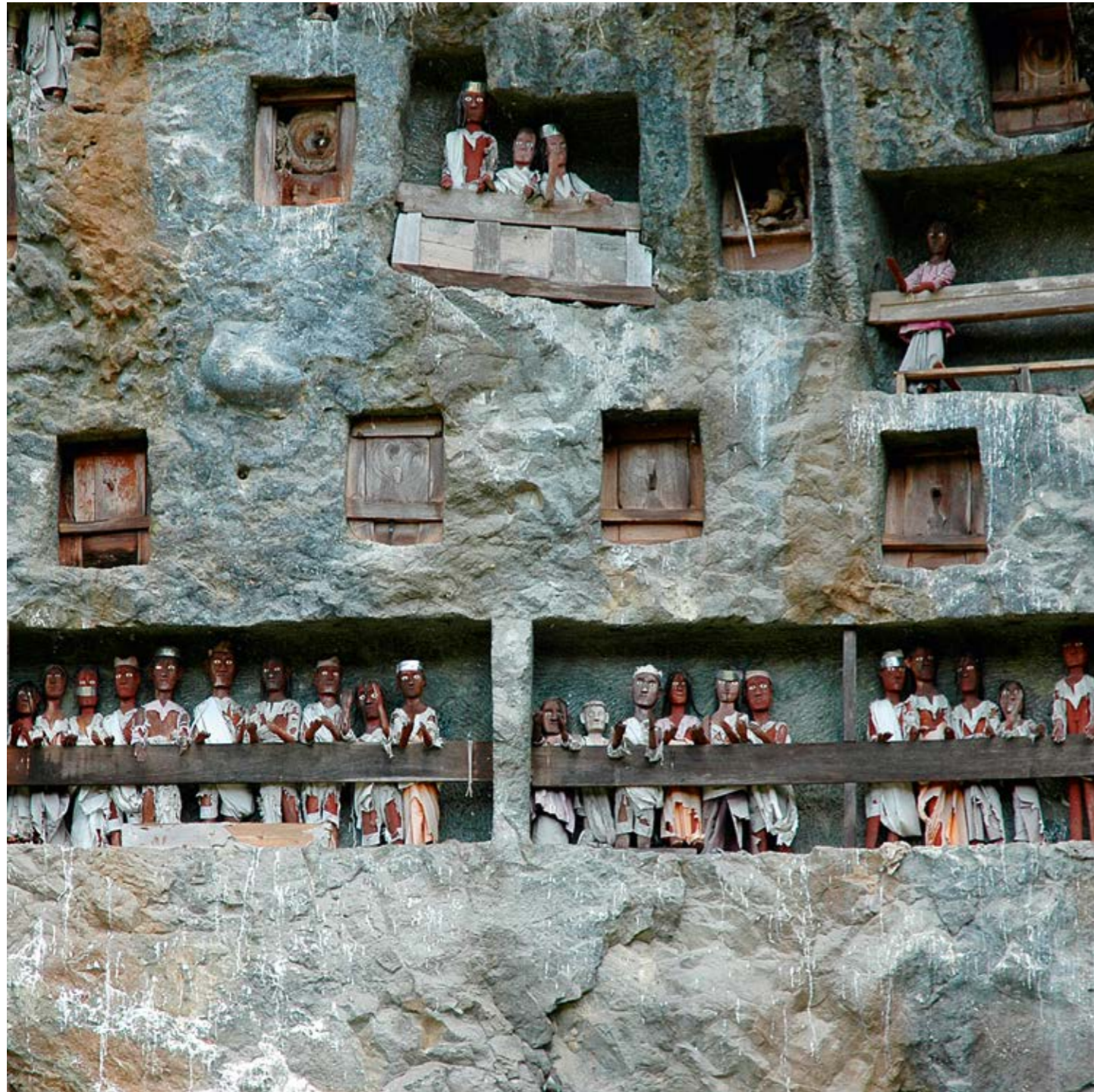
Kovač očito razumijeva daleki Orijent, a dokaz tog razumijevanja njegov je pristup Orijentu, lišen svake egzotizacije i apriorno zadate estetizacije kao ideološkog postupka. Umjesto toga, on mu pristupa onako kako bismo morali pristupati i samima sebi - kao činjenici, ali i kao slutnji. Pristupa mu kao ravnome sebi, jer zna da bi svaki drugi pristup bio pogrešan i vodio bi u zastranjenje. Zato Kovač stvara ne samo dragocjen i raskošan vizuelni dokument i čudesan putopis, već i istinsko umjetničko djelo iz kog gledaoca, poput tigra u džungli, neprekidno zaskaču nova, dramatična i bitna filozofska i poetička pitanja, skupa s onim davno postavljenim pitanjima, poput Gogenovog D'ou venons-nous? Qui sommes-nous? Ou allons-nous?

Nadasve pošten i reciprocitetan odnos što ga Kovač kroz svoj objektiv gradi sa Orijentom blagorodno je nagrađen djelom koje pred posmatrača ne postavlja obavezu tumačenja unutar unaprijed zadatog očekivanja. Evropski posmatrač pred fotografijom će evropskog ribara skoro nužno zalutati u egzistencijalistička ili čak vulgarna politička promišljanja, vjerujući da tako ispunjava obavezu intelektualnog angažmana.

Kovačeva fotografija azijskog ribara posmatraču kroz zanatsku vrsnost i kroz poetičko kadriranje nudi boje iz kojih dopire i miris ulovljene ribe, zibanje čamca na vodi, čak i dah ribara. Taj dah nema snagu da ponudi odgovore o ribarovom životu, ali je itekako moćan da podsjeti kako tamo gdje ima daha uvijek mora biti i sna. Shvatimo li da bi taj san mogao biti i naš, podsjetite li nas dah i pogled azijskog ribara ili djeteta na činjenicu da postoje i naš dah i naš pogled, kao jedini autentični dokazi našeg življenja, znaćemo zašto je vrijedilo krenuti sa Kovačem u njegovu azijsku avanturu.

Završavam ovaj tekst priznanjem da sam još uvijek zatečen i zbunjen silinom senzacija i bezbrojnošću asocijacija što ih je ovaj ciklus fotografija u meni potaknuo. To je priznanje nužno kako bih nakon njega mogao priznati i to da nisam siguran da li sam zaista čitao na početku spomenutu poemu Panute Bantanga ili je i ona samo jedno od snoviđenja koja su mi se ukazala u čudesnom azijskom lavirintu Pavla Kovača.

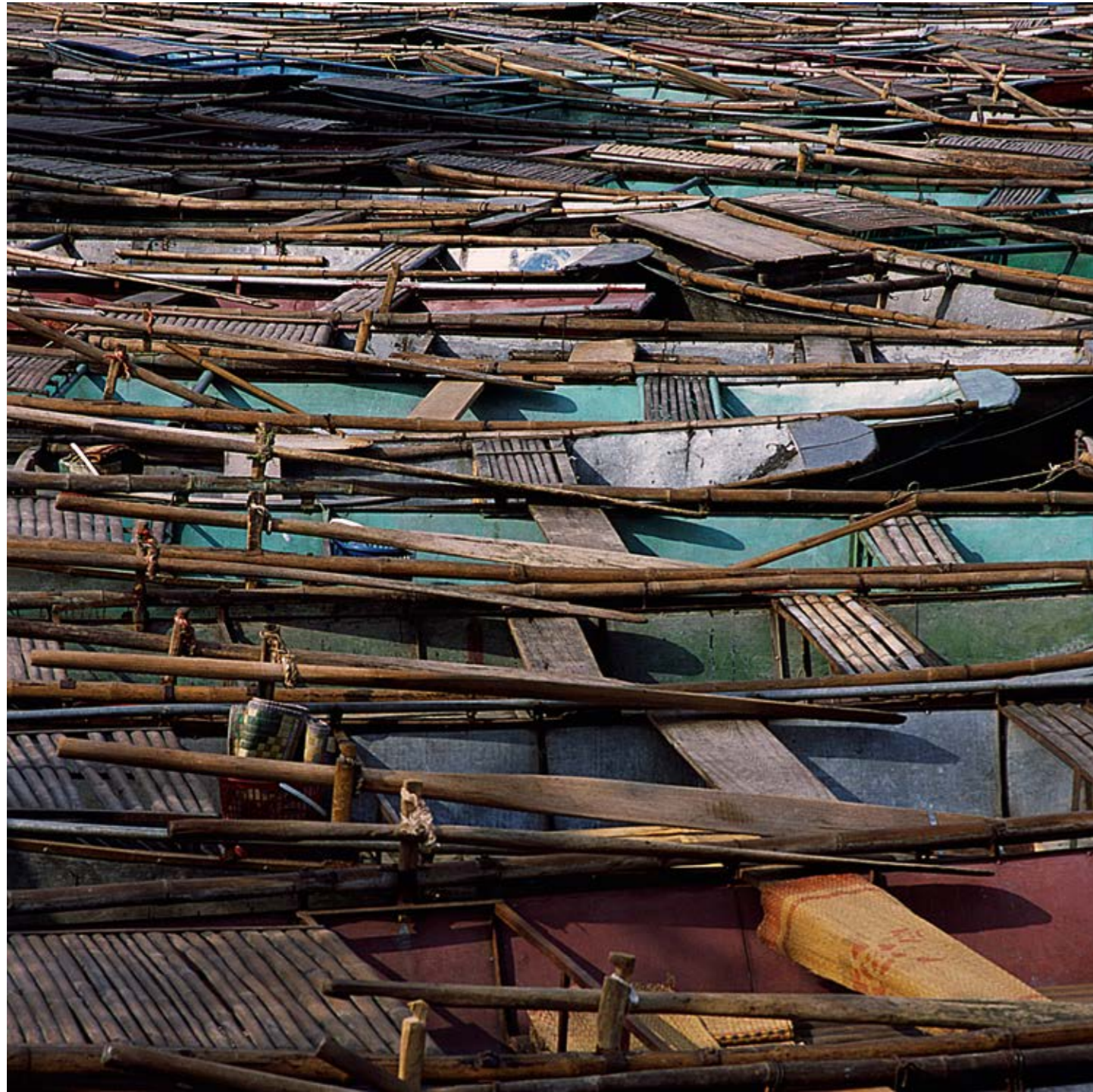
Elis Bektaš, u Trebinju januara 2024. godine

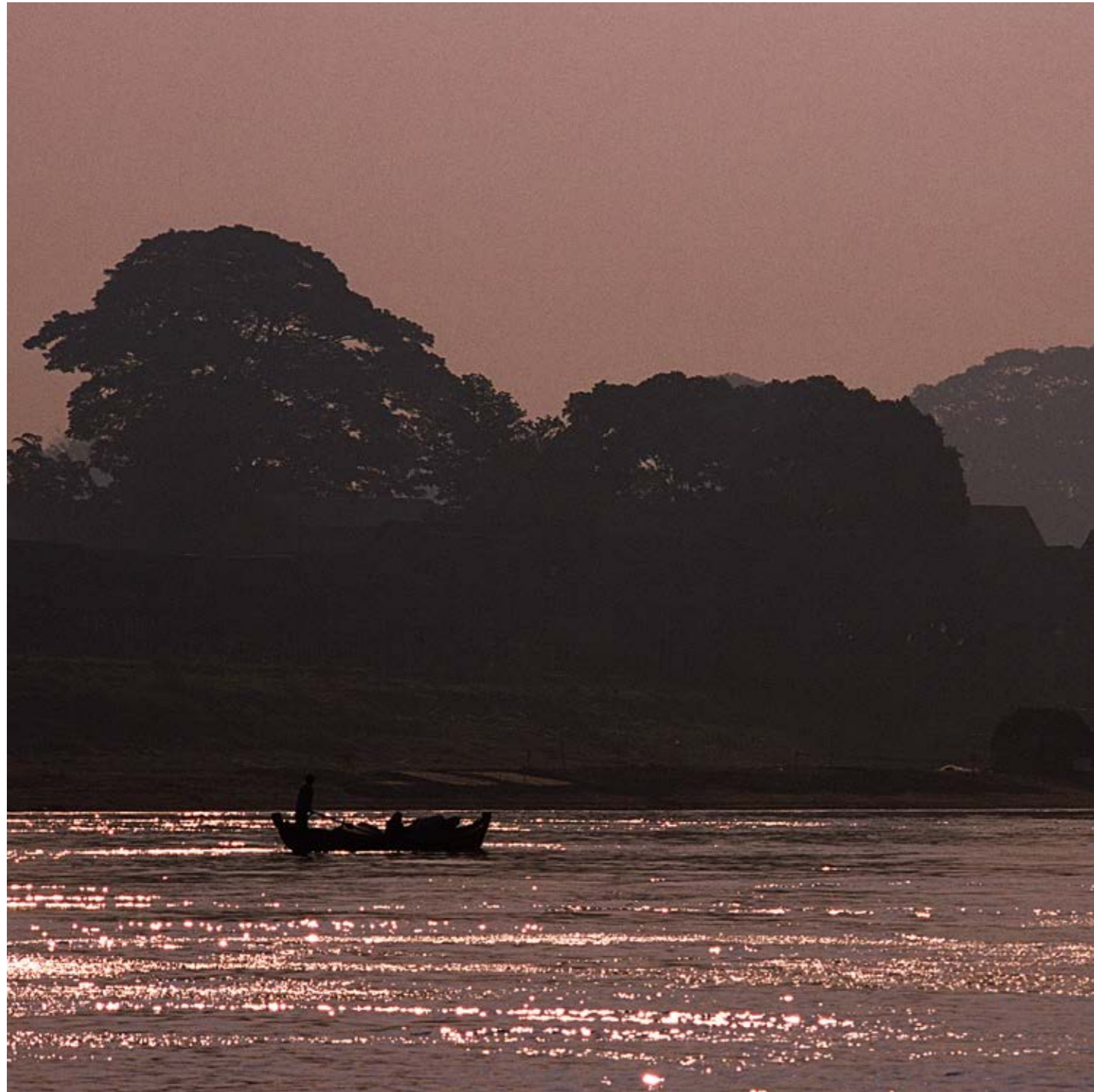

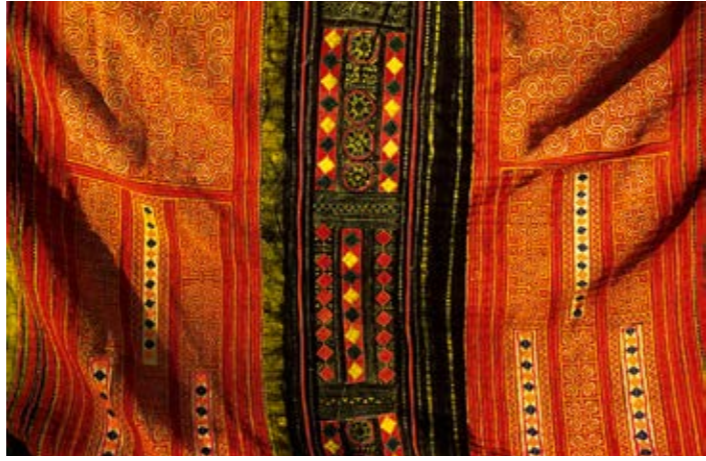

O autoru i fotografijama

Rodjen u Sarajevu 1966. godine, fasciniran foto aparatom koji mu otac poklanja u desetoj godini života, prve ozbiljnije korake u fotografiji pravi krajem sedamdesetih godina u Cedusu pohađajući kurs fotografije Milomira Kovačevića Strašnog, čiji fotografski opus mu i danas ostaje jedan od uzora.

Tehniku fotografije i crno bijelog laboratorija usavršava u sarajevskoj Drugoj gimnaziji i, kasnije tokom studija, u Foto Klubu Mašinac. U ranim devedesetim, inženjerska struka ga vodi prvo u Francusku, a potom, 2002. godine, i u Indoneziju. Kako u Džakarti tako i na putovanjima po drugim azijskim zemljama, privučen interesantnim licima slučajnih prolaznika, grandioznim pejzažima i neuobičajenim svakodnevnim situacijama, nastoji da zabilježi svojim fotografijama najtipičnije detalje u njihovom prirodnom okruženju i, na taj način, publici približi različite kulture. Od 2008. godine do danas, foto-amatersku aktivnost nastavlja paralelno sa inženjerskom strukom u Angoli, Francuskoj, Jemenu, Kataru i Danskoj.

Od najvažnijih izložbi treba spomenuti samostalnu izložbu «Boje Azije» održanu u Muzeju književnosti u Sarajevu novembra 2006. i u Džakarti u Duta Fine Arts Foundation maja 2007. godine, više prodajnih izložbi između 2015. i 2020. godine u Parizu i samostalnu izložbu «Kratke priče iz Indonezije» u Galeriji Kulturnog centra u Trebinju u decembru 2023. godine.

Za fotografski rad je bio nagrađen 2007. i 2022. godine od strane francuskog foto-časopisa PHOTO na najvećem foto konkursu na svijetu (izbor među više od 50000 fotografija). Na konkursu Djetinstvo i radost, 2014. godine dobija drugu nagradu dodijeljenu od selektora Sabine Weiss. Autor je knjige Boje Azije koja je 2007. godine osvojila dvije nagrade na 5th Asian Awards u Singapuru. Dobitnik je nagrade AUFBiH-a (bivši Foto savez BiH) za najbolju fotografiju u 2023. godini u BiH.

Član je Foto kino kluba Trebinje i registrovan u AUFBiH od septembra 2022. godine (prva registracija u Foto savezu BiH iz 1988. godine).

Kolekcija fotografija pod nazivom Boje Azije je nastala kao rezultat putovanja po različitim zemljama Azije, od 2002. do 2007. godine. Ovaj fotografski putopis pokušava da prenese atmosferu i svjetlost tih udaljenih krajeva, bez insistiranja na jedinstvenoj fotografskoj tematici. Od pejzaža, preko scena iz svakodnevnog života do portreta, zajednička crta svim izabranim fotografijama je boja - zasićena i eksplozivna, evropskom oku strana i neuobičajena, često na granici azijskog kiča.

© photo by Slavenko Vukasović

Popis fotografija predstavljenih u okviru samostalne izložbe registrovane kod AUFBiH pod rednim brojem 562 SIF 2024.

	1. FASADA Jangun, BURMA		2. BABINA KUĆA Sa Pa, VIJETNAM		3. TERASA Na ostrvu Cat Ba, VIJETNAM		22. POLJA RIŽE 4 Lempo, Tana Toraja, INDONEZIJA		23. BERAČI RIŽE Suaya pored Sanggala, Tana Toraja, INDONEZIJA		24. POVRATAK IZ POLJA Amarapura, BURMA
	4. MONAHINJA Blizu Den Le Hoan, Ninh Binh, VIJETNAM		5. VRIJEME JE STALO Taung Bi pored Bagana, BURMA		6. DJEČAK S MAJMNOM Cisolok, Pelabuhan Ratu, INDONEZIJA		25. POLJA ČAJA Puncak, INDONEZIJA		26. BERAČI ČAJA 1 Puncak, INDONEZIJA		27. BERAČI ČAJA 2 Puncak, INDONEZIJA
	7. BRODOVI PINISI Sunda Kelapa, Džakarta, INDONEZIJA		8. ČAMCI 1 Tam Coc, VIJETNAM		9. ČAMCI 2 Phaung Daw Oo, Jezero Inle, BURMA		28. PATLIDŽAN Na pijaci Nyang U, Bagan, BURMA		29. PAPIKA 1 Pijaca u Nyang U, Bagan, BURMA		30. PAPIKA 2 Pijaca na putu za Salay, BURMA
	10. PREVRNUTI BROD Tangkuban Perahu, Bandung, INDONEZIJA		11. POLJA ČAJA Puncak, INDONEZIJA		12. U ZALJEVU Zaljev Ha Long, VIJETNAM		31. NANIZANI ULOV Pelabuhan Ratu, INDONEZIJA		32. RIBA 1 Pijaca na Cat Ba, Zaljev Ha Long, VIJETNAM		33. RIBA 2 Cisolok, Pelabuhan Ratu, INDONEZIJA
	13. U ZALJEVU 2 Zaljev Ha Long, VIJETNAM		14. ZMAJ Zaljev Ha Long, VIJETNAM		15. U ZALJEVU 3 Zaljev Ha Long, VIJETNAM		34. SUNCOBRANI Mingun, BURMA		35. MASKE Hanoi, VIJETNAM		36. SOVE Mandalay, BURMA
	16. HRAMOVİ BAGANA Bagan, BURMA		17. HRAMOVİ BAGANA 3 Bagan, BURMA		18. HRAMOVİ BAGANA 2 Bagan, BURMA		37. TKANINE 1 Mandalay, BURMA		38. TKANINE 2 Pijaca u Sa Pa, VIJETNAM		39. TKANINE 3 Pijaca u Sa Pa, VIJETNAM
	19. POLJA RIŽE Ceking, Bali, INDONEZIJA		20. POLJA RIŽE 2 Na putu za Lao Cai, VIJETNAM		21. POLJA RIŽE 3 Na putu za Batutumonga, Tana Toraja, INDONEZIJA		40. KONTEMLACIJA Pagoda Shweizigon, Bagan, BURMA		41. MONAH Youqson Kyaung, Salay, BURMA		42. MOLITVA Hram Ta Prohm, Angkor, Siam Reap, KAMBODŽA

Popis fotografija predstavljenih u ovom katalogu koje ne čine dio samostalne izložbe.

43. U KINESKOM KVARTU
Glodok, Džakarta,
INDONEZIJA

44. CRVENO
Glodok, Džakarta,
INDONEZIJA

45. SVIJEĆE ZADUŠNICE
Glodok, Džakarta,
INDONEZIJA

46. DJECA 1
Kemang Timur, Džakarta,
INDONEZIJA

47. DJECA 2
Na plaži Tanjung Aan,
Lombok,
INDONEZIJA

48. DJECA 3
Na plaži Tanjung Aan,
Lombok,
INDONEZIJA

49. DJECA 4
Taung Bi, pored Bagana,
BURMA

50. BERAČI ČAJA 3
Puncak,
INDONEZIJA

51. DJECA 5
Ta Phin,
VIJETNAM

52. NA MOSTU 2
Most U Bein, Amarapura,
BURMA

53. SILUETE 1
Phaung Daw Oo,
Jezero Inle,
BURMA

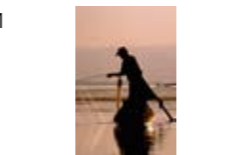
54. SILUETE 2
Pijaca Nyaung Pin Lay,
Yangon,
BURMA

55. RIBAR
Sanur, Bali,
INDONEZIJA

56. RIBARSKI PLAES 1
Jezero Inle,
BURMA

57. RIBARSKI PLES 2
Jezero Inle,
BURMA

58. SLUČAJNI PROLAZNIK (naslovna strana)
Pnom Pen,
KAMBODŽA

59. / 60. / 61. NA MOSTU (triptih)
Most U Bein, Amarapura,
BURMA

62. GROBLJE U STIJENI
Lemo,
Tana Toraja,
INDONEZIJA

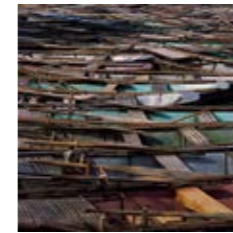
63. MONAHINJA 2
Angkor Wat,
Siam Reap,
KAMBODŽA

64. SUZE
Na pijaci Chauk
na putu za Salay,
BURMA

65. U ŠKOLI 2
Shwe Younghwe
pored Nyangshwe,
Jezero Inle,
BURMA

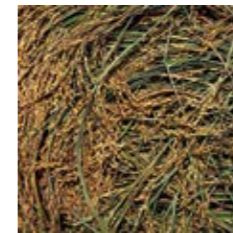
66. ČAMCI 3
Tam Coc,
VIJETNAM

67. SUTON
Irrawaddy izmedju
Mandalay i Mingun,
BURMA

68. POLJA RIŽE 5
Pored Ta Phin,
VIJETNAM

69. POLJA RIŽE 6
Suaya Sanggala,
Tana Toraja
INDONEZIJA

70. BERAČI ČAJA 4
Puncak,
INDONEZIJA

71. MONAHINJA 3
Bayon,
Angkor, Siam Reap,
KAMBODŽA

72. CRVENO 2
Glodok, Džakarta,
INDONEZIJA

Design: Pavle Kovač
Email: photokovac@gmail.com
Instagram: @babaloo66
Web site: www.kovac.fr

Katalog je štampan za potrebe samostalne izložbe održane u Muzeju Hercegovine u Trebinju od 17. decembra 2024. do 3. januara 2025. godine, registrovane kod AUF BiH pod rednim brojem 562 SIF 2024.

Prvi tiraž: 200 primjeraka, mart 2024.

Sva prava na fotografije zadržana, © Pavle Kovač

Svako kopiranje, umnožavanje, presnimavanje, objavljivanje i distribuiranje cijelog ili dijelova ovog kataloga bez prthodne autorske saglasnosti predstavlja povredu autorskog prava i krivično djelo. Za autorsku saglasnost obratiti se na photokovac@gmail.com

PHOTOGRAPHY ASSOCIATION OF
BOSNIA AND HERZEGOVINA

Музеј Херцеговине Требиње

Фото кино клуб
Требиње